

Medikai įspėja: ligas platinančios erkės jau pabudo

Publikavimo data: 2016-03-10

Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro duomenimis, šiais metais pirmosios aktyvios erkės jau aptiktos skirtingose Lietuvos vietose vasario pabaigoje. Jau žinoma ir apie erkių įsisiurbimo atvejus. Kadangi erkės, platinančios erkinį encefalitą ir Laimo ligą, paplitusios visoje Lietuvos teritorijoje, greitai jų aptiksime visuose miškuose ir parkuose.

Erkių aktyvumo sezonas Lietuvoje prailgėjo nuo kovo (vasario) iki gruodžio. To priežastis – klimato šiltėjimas, ilgesnis rudenis ir ankstyvas pavasaris.

Erkėms labiausiai tinkama aplinka – lapuočių ir mišrūs miškai, kuriuose yra pakankamai drėgmės ir gera miško paklotė. Pušynuose taip pat randamos šių erkių, bet čia jų gausa mažesnė. Alkana erkė paprastai tyko ant augalų (nepakildama nuo žemės aukščiau 1-1,5 metro) laukdama tinkamos aukos. Aktyvioje pozoje erkė iškelia į viršų pirmą porą kojų, kurių letenėlėse yra jutimo receptoriai, reaguojantys į šilumą. Šio ir kitų sugebėjimų pagalba, erkė gali judėti link aukos.

Lietuvoje erkių platinamomis ligomis kasmet serga apie 3 tūkst. žmonių. 2015 m. užregistruoti 336 susirgimai erkinio encefalitu ir 2252 – Laimo liga.

Efektyviausia erkinio encefalito profilaktikos priemonė – skiepai nuo erkinio encefalito. Pasiskiepyti galima asmens sveikatos priežiūroje.

Labai patikimas apsaugojimo nuo erkių būdas – tinkami drabužiai ir repelentai (erkes atbaidančios cheminės priemonės).

Grįžus iš miško, kūną būtina gerai apžiūrėti. Vilkėtus drabužius reikėtų pakabinti negyvenamoje patalpoje arba saulėtoje vietoje (sausame ore erkės išgyvena labai trumpai).

Aptikus įsisiurbusią erkę, ją reikia pašalinti nedelsiant.

Dažniausiai užduodami klausimai apie erkės ir erkių platinamas ligas

Į kurias vietas dažniausiai įsisiurbia erkės?

Erkės dažniausiai įsisiurbia į kaklą, paausius, kirkšnis, pažastis, kojų ar rankų lenkimo sritį.

Kokias ligas platina erkės?

Lietuvoje erkės dažniausiai platina erkinį encefalitą ir Laimo ligą.

Kaip šiomis ligomis užsikrečiama?

Žmonės erkių platinamomis ligomis suserga, įkandus infekuotai erkei. Erkiniu encefalitu galima užsikrėsti ir maistui vartojant nepasterizuotą ožkų ir karvių pieną.

Kokie erkinio encefalito ir Laimo ligos požymiai?

Erkinis encefalitas. Liga pasireiškia sunkiu galvos smegenų ar jų dangalų uždegimu, o jo simptomai neretai būna panašūs į gripo – liga prasideda staiga, pakyla aukšta temperatūra, gali skaudėti galvą, sąnarius, pečius, kai kuriais atvejais gali pradėti krėsti šaltis, pykinti, viduriuoti.

Inkubacinis periodas (nuo erkės įkandimo iki pirmųjų simptomų atsiradimo) gali trukti iki 30 dienų. Įsisiurbus erkei, virusas iš pradžių patenka į kraujotaką ir limfotaką – tada atsiranda požymių, panašių į gripą. Negalavimai paprastai vargina tik apie savaitę, o tada jie išnyksta.

Tiems, kurių organizmo gynyba sušlubuoja, prasideda antroji ligos fazė – smegenų dangalų ar netgi smegenų uždegimas, kuris ypač pavojingas ar net mirtinas (kasmet Lietuvoje miršta 1- 3 asmenys).

Laimo liga - ne virusinė, nuo jos nėra skiepų. Persirgus neįgyjamas imunitetas, tad Laimo liga galima susirgti ne vieną kartą. Dėl šios priežasties erkių saugotis reikėtų ne mažiau nei anksčiau.

Inkubacinis periodas paprastai trunka nuo 8 iki 30 dienų.

Ligos simptomai. Būdingiausias požymis – po 7-14 dienų atsirandanti odoje (erkės įsisiurbimo vietoje) viena ar net kelios raudonos arba elipsės formos ryškiais kraštais dėmės. Jų vietoje oda gali būti jautri, ją palietus jaučiama šiluma. Per kelias dienas paraudimas gali išplisti iki 5 cm diametro ir daugiau. Vėliau šis paraudimas gali pranykti, bet liga progresuoja toliau. Gali prasidėti kiti požymiai: galvos skausmai, ankstyvas nuovargis, nerimas. Vėlesnėse ligos stadijose – gali pasireikšti nervų sistemos pažeidimų, sąnarių, raumenų, akių, širdies pažeidimų. Negydoma Laimo liga gali tapti lėtine, vis labiau pažeisdama smegenis, nervus, širdį, sąnarius.

Ką daryti įsisiurbus erkei?

Ne visos erkės yra užsikrėtusios, o ir tos ne visada spėja perduoti ligų sukėlėjus. Tad pastebėjus įsisiurbusią erkę, reikia kuo skubiau ją ištraukti. Prieš traukdami nenaudokite riebalų ar kitų medžiagų – pašaliniai dirgikliai suintensyvina erkės mitybą. Traukdami pincetu erkės nesukiokite į visas puses, o traukite staigiu judesiu. Erkės straubliukas turi mažų kabliukų, kurių pagalba įsitvirtina odoje, todėl pašalinus erkę, jis gali likti odoje. Pašalinus erkę, įkandimo vietą dezinfekuojame.

Į laboratoriją vežti atlikti ištrauktos erkės tyrimus neverta – efektyvių prevencinių priemonių, galinčių padėti apsisaugoti nuo šios erkės, jei ji ir buvo infekuota, įkandimo nėra.

Kaip apsisaugoti nuo erkių platinamų ligų?

Patikimiausia apsauga nuo erkinio encefalito – skiepai. Erkinio encefalito vakcina, kurios patikimumas iki 98 proc., vaikus galima skiepyti nuo metų. Skiepijama tris kartus, galima pasirinkti įprastą ir greitesnę skiepijimo schemą.

Erkių platinamų ligų profilaktika

Labai patikimas apsisaugojimo nuo erkių įkandimo būdas – tinkami drabužiai ir repelentai (erkes atbaidančios medžiagos). Einant į mišką, reikėtų apsivilkti šviesiais drabužiais: viršutinė aprangos dalis turėtų būti ilgomis rankovėmis, kurių rankogaliai gerai priglustų prie riešo; kelnų klešnių apačia taip pat turėtų būti gerai prigludusi prie kūno. Galvą patartina apsirišti skarele arba užsidėti gerai priglundančią kepurę.

Efektyviausia repelentų veiklioji medžiaga – DEET (dietiltoluamidas). Tik atkreipkite dėmesį į purškalo ar tepalo gamintojų patarimus. Vaikams būtina naudoti tik vaikams skirtus produktus.

Grįžus iš miško, kūną būtina gerai apžiūrėti. Vilkėtus drabužius reikėtų pakabinti negyvenamoje patalpoje arba saulėtoje vietoje (sausame ore erkės išgyvena labai trumpai).

Kaip prižiūrėti aplinką?

Vienintelis veiksmingas kovos su erkėmis būdas - ekologinis. Jo esmė - sudaryti nepalankias sąlygas erkių gyvenimui ir vystymuisi. Tai parkų, miškų valymas ir priežiūra: sanitarinis miško kirtimas, beverčių krūmų naikinimas, žolės pjovimas nuo ankstyvo pavasario ir augalinių šiukšlių išvežimas. Šis metodas ypatingai taikytinas miestų parkams, poilsio, stovyklų, kempingų, motelių ir kitoms žmonių poilsio teritorijoms.

Parengė Epidemiologinės priežiūros skyriaus medicinos entomologė dr. Milda Žygutienė.

Daugiau informacijos:

Beata Bukotaitė 8 614 71720 beata.bukotaite@ulac.lt Švietimo ir komunikacijos skyriaus vedėja Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras